

CNPAC

CENTRUL NAȚIONAL DE PREVENIRE
A ABUZULUI FAȚĂ DE COPII

DOCUMENT DE POZIȚIE

privind accesul copiilor victime și martori ai violenței
la servicii de reabilitare psihologică

CONTEXT

Prin ratificarea mai multor instrumente internaționale și naționalizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030, care prevăd acțiuni în vederea prevenirii violenței împotriva copiilor și îmbunătățirii răspunsului statelor la cazurile de violență (ținta strategică 16.2), Republica Moldova și-a asumat mai multe angajamente privind dezvoltarea unui sistem de protecție a copiilor care au devenit victime ale diverselor forme de violență, care să le asigure respectarea drepturilor la cel mai înalt nivel posibil.

Conform Convenției Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului toți copiii au dreptul de a fi protejați împotriva tuturor formelor de violență, exploatare și abuz, inclusiv violență sexuală și exploatare sexuală. Articolul 39 al Convenției prevede obligația Statelor semnatare să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a facilita recuperarea fizică și psihologică, precum și reintegrarea socială a copiilor, victime ale unei forme de neglijare, exploatare sau abuz, de tortură sau pedeapsă ori tratamente crude, inumane sau degradante.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului (CDC) a subliniat că diferite tipuri de sprijin pentru victime, inclusiv servicii medicale, de sănătate mintală, sociale și juridice, ar trebui să fie puse la dispoziția copilului și a îngrijitorilor protectori sau altor membri ai familiei. CDC promovează, de asemenea, intervențiile pe termen lung și a reafirmat că tratamentul „este unul dintre numeroasele servicii necesare pentru promovarea recuperării fizice și psihologice și a reintegrării sociale” pentru copiii care au suferit în urma violenței.

La nivel regional, în 2011, Republica Moldova a ratificat Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatarei și abuzului sexual (Convenția de la Lanzarote). Articolul 14 al Convenției stabilește măsurile de asistență pe care părțile trebuie să le acorde victimelor exploatarei și abuzului sexual, cu scopul de a „asista victimele, pe termen scurt și lung, în recuperarea lor fizică și psiho-socială”. Asistența psiho-socială este necesară pentru a ajuta victimele să depășească trauma prin care au trecut și să revină la o viață normală în societate.

Republica Moldova a ratificat recent și Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), care îndeamnă statele să dezvolte servicii specifice pentru copiii ca victime sau martori ai violenței domestice. În comparație cu Convenția de la Lanzarote, aceasta recunoaște în mod expres dreptul la protecție a copiilor martori și consideră că expunerea la violență fizică, sexuală sau psihologică și abuz între părinți sau alți membri ai familiei are un impact sever asupra copiilor - naște frică, provoacă

traume și afectează negativ dezvoltarea acestora. Prin urmare, paragraful 2 al articolului 26 solicită cele mai bune intervenții psihosociale bazate pe dovezi, adecvate vârstei și dezvoltării, care sunt special adaptate copiilor pentru a face față experiențelor lor traumatice acolo unde este necesar. Toate serviciile oferite trebuie să acorde atenție cuvenită interesului superior al copilului.

CONSTATARE

1. Având în vedere cele menționate mai sus, în pofida numeroaselor obligații asumate de stat, copiii victime și martori ai violenței și familiile acestora nu au acces adecvat la servicii de consiliere psihologică de specialitate. Cu toate că prin aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și a Planului de Acțiuni pentru implementarea acesteia, Republica Moldova s-a angajat să dezvolte servicii specializate de recuperare psihologică a copilului victimă a violenței, neglijării, exploatării și traficului, la expirarea documentului strategic acțiunea dată nu a fost realizată. O nouă politică de protecție a copilului, încă nu este adoptată.
2. Omisiunea statului de a asigura mecanisme eficiente prin care victimele infracțiunilor să beneficieze de servicii de reabilitare poate fi desprinsă și din inaplicabilitatea practică a Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor. Or, deși legea prevede că victimele infracțiunilor pot solicita consiliere psihologică pentru reabilitare, în practică, de la adoptarea ei nu a fost dezvoltat niciun mecanism funcțional care ar oferi posibilitatea reală victimelor infracțiunilor să beneficieze de un astfel de serviciu.
3. Absența serviciilor de reabilitare psihologică a copiilor victime ai violenței a fost evidențiată în nenumărate rânduri în diverse rapoarte și studii, iar Republica Moldova a primit recomandări concrete pentru redresarea situației.

Două studii recente realizate cu suportul Consiliului Europei¹ au evidențiat că Republica Moldova se caracterizează prin insuficiența serviciilor, în special în zonele rurale. Acest lucru se întâmplă în special în sectorul social, din cauza lipsei investițiilor corespunzătoare din ultimii 70 de ani și a procesului scăzut de transformare a serviciilor învechite în servicii noi, așa cum este ilustrat, în mod adecvat, prin reforma sistemului de îngrijire a copilului. Autorii au constatat că Republica Moldova suferă de un deficit de servicii și mecanisme specifice pentru a răspunde necesităților copiilor și ale părinților și rudelor

¹ STUDIU privind problemele sistemice care afectează răspunsul sistemului de protecție a copilului la exploatarea și abuzul sexual asupra copilului în Republica Moldova și Cercetarea practicii judiciare privind cazurile de exploatare sexuală și abuz sexual asupra copiilor în Republica Moldova

acestora, în situații de vulnerabilitate. Serviciile de consiliere și asistență psihologică specializate pentru familiile și copiii care se confruntă cu crize sau situații de risc lipsesc în întreaga țară. La examinarea cauzelor de către instanțele de judecată, doar în 14% din cele 205 dosare analizate, copilul victimă a primit consiliere psihologică sau un program de terapie de vreun fel. Consilierea psihologică, acolo unde este oferită, este în mod normal oferită de ONG-uri. Doar în două dintre cazurile examinate de experți, copilul victimă a participat la un program de terapie.

- Pe de altă parte, datele disponibile privind incidența violenței în viața copiilor subliniază în mod cert necesitatea stringentă ca statul să întreprindă măsuri concrete pentru a crea și oferi copiilor și membrilor familiilor acestora servicii de reabilitare psihologică.

Numărul copiilor aflați în situații de risc monitorizați de serviciile comunitare de asistență socială a crescut semnificativ în ultimii ani, ridicându-se la peste 10.000 de cazuri în ultimii doi ani.²

Potrivit datelor oficiale, 935 de copii au fost victimele unei infracțiuni în 2020 și 1.304 în 2019. Dintre aceștia, 3 din 10 sunt cazuri de abuz sexual asupra copiilor. Este recunoscut că violența împotriva copiilor a crescut în timpul pandemiei, ca fenomen, deși există o scădere a numărului de cazuri raportate. Acest fapt are explicații rezonabile și obiective, mai ales la copii, care sunt dependenți de adulții cu care trăiesc. Mai mult ca atât, în mod frecvent, abuzul se întâmplă în cercul de încredere al copilului și aceste cazuri nu ajung în vizorul autorităților. Cu toate acestea, numărul infracțiunilor sexuale raportate care implică copii în Republica Moldova este în continuă creștere în ultimii ani.

² Raportul statistic (anual) CER 103 - Copii aflați în situație de risc și copii separați de părinți, completat cu datele obținute de la structurile teritoriale de asistență socială, disponibil pe site-ul oficial al Ministerului Muncii și Protecției Sociale

INCIDENȚA CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎMPOTRIVA COPIILOR ÎN ANII 2019 ȘI 2020	
2019	2020
Raportul statistic (anual) CER 103 * Copii aflați în situație de risc și copii separați de părinți, completat cu datele obținute de la structurile teritoriale de asistență socială	
Numărul total al copiilor aflați în situație de risc în evidență la sfârșitul anului	
10953	10283
Date ale IGP privind cazurile de abuz față de copii înregistrate pe parcursul anului	
Număr copii victime ai infracțiunilor	
1304	935
Număr copii victime ai abuzului sexual	
404	302

Studiul *Violența împotriva copiilor și tinerilor în Republica Moldova* (VACS)³ a constatat că, deși se fac eforturi continue pentru a preveni și a răspunde violenței împotriva copiilor; aceasta rămâne o problemă pentru Republica Moldova: aproximativ două din cinci fete și băieți au fost supuși unei forme de violență; aproximativ una din șapte fete și unul din douăzeci de băieți au fost abuzați sexual până la vârsta de 18 ani; violența fizică este cel mai frecvent tip de violență care a avut loc în copilărie, afectând una din cinci fete și unul din trei băieți, iar colegii au fost cei mai frecvenți abuzatori în cazul violenței fizice în copilărie; aproximativ una din nouă fete și unul din unsprezece băieți au fost supuși violenței emoționale de către un părinte, un adult care îi îngrijește sau o rudă adultă până la vârsta de 18 ani; una din nouă fete și unul din douăzeci de băieți s-au gândit vreodată la sinucidere, iar aproximativ jumătate dintre fetele care s-au gândit vreodată la sinucidere au încercat vreodată să se sinucidă.

Totodată, același studiu indică în mod clar că copiii suferă de rate substanțiale de violență sexuală, fizică și emoțională, dar doar 5% dintre copiii care au fost supuși violenței sexuale au primit serviciile necesare.

5. În absența unor servicii de calitate sau a inexistenței totale în unele regiuni, toți acești copii care au fost supuși violenței emoționale, fizice și sexuale pot avea parte de consecințe grave, severe și pe termen lung de ordin social și medical. Cercetările neuro-biologice și cele comportamentale relevă că expunerea la violență la o vârstă fragedă poate afecta dezvoltarea creierului și astfel spori susceptibilitatea copilului la un șir de probleme de sănătate mentală și fizică care ar putea să continue și în viața de adult. Aceste probleme includ bolile netransmisibile (de ex. diabet, boli cardiovasculare), bolile transmisibile (de ex. infecții cu transmitere sexuală), problemele de

³ Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) și IMAS, și Centrul pentru Controlul și Prevenirea Maladiilor. *Violența împotriva copiilor și tinerilor în Republica Moldova: constatările unui sondaj național, 2019*. Chișinău, Moldova: Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, 2019.

RESURSE INFORMAȚIONALE ELABORATE DE CNPAC

Studiul "Corelația dintre abuzul sexual în copilărie și comportamentul sexual riscant ulterior"

<https://www.cnpac.md/ro/studiul-corelatia-dintre-abuzul-sexual-in-copilarie-si-comportamentul-sexual-riscant-ulterior/>

Notă analitică privind cooperarea intersectorială în domeniul identificării, evaluării, referirii, asistenței și monitorizării copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului pentru anii 2017 - 2018

<https://www.cnpac.md/ro/nota-analitica-privind-cooperarea-intersectoriala-pentru-anii-2017-2018/>

Compendiul statistic cu privire la evoluția în anul 2019 a cazurilor de violență, neglijare, exploatare, trafic asupra copiilor

<https://www.cnpac.md/ro/compendiul-statistic-cu-privire-la-evolutia-in-anul-2019-a-cazurilor-de-violenta-neglijare-exploatare-trafic-asupra-copiilor-3/>

sănătate mentală (de ex. anxietate, depresie) și comportamente care sporesc riscul survenirii problemelor de sănătate (de ex. abuz de substanțe, sex neprotejat)⁴.

Au fost efectuate mai multe studii care au constatat că consecințele traumei trăite de copii sunt mult mai intruzive decât la adulți, afectând multiple domenii de funcționare: cognitiv, social, emoțional, fizic. Aceste consecințe multidimensionale sunt cu atât mai pronunțate cu cât copilul nu este victima unor incidente traumatice izolate, ci este supus unor experiențe abuzive repetate, complexe, prelungite, în cadrul mediului familial, încălcându-se astfel însăși sentimentul de securitate necesar dezvoltării sale normale.

Abuzul sexual în copilărie determină și multiple consecințe pe termen lung. Printre acestea se enumeră: comportament rebel în calitate de mecanism de autoapărare pe care îl dezvoltă, inclusiv agresivitate; frică, neîncredere în oameni; probleme de sănătate; abuz sexual repetat; tentative de suicid; transmiterea comportamentului de victimă, inclusiv, propriilor copii; relații sexual precoce; practicarea prostituției; frica de a deveni mame etc⁵.

APEL PUBLIC

Având în vedere constatările descrise mai sus, Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii își manifestă îngrijorarea față de indisponibilitatea serviciilor de reabilitare psihologică pentru copiii victime/martori ai violenței și a familiilor acestora.

Atât timp cât copiii victime ai violenței nu vor primi servicii de reabilitare psihologică adecvate vârstei și specializate, având la bază interesul lor superior, trauma lor va fi persistentă și doar se va agrava în timp. Dintr-o altă perspectivă, atât timp cât părinții și îngrijitorii acestor copii nu vor fi vizați de aceleași servicii, copiii se vor confrunta cu situația de a reveni în medii toxice și chiar periculoase.

Pe de o parte, Statul are responsabilitatea de a adopta legislația și cadrul de politici și de a oferi resurse, astfel încât drepturile copiilor să poată fi realizate. În Republica Moldova, Guvernul nu a adoptat cadrul legislativ corespunzător pentru realizarea deplină a dreptului la servicii de reabilitare psihologică pentru victimele violenței (responsabilitatea de a facilita), nici nu acordă asistență directă pentru realizarea acestui drept (responsabilitatea de a furniza).

⁴ Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) și IMAS, și Centrul pentru Controlul și Prevenirea Maladiilor. *Violența împotriva copiilor și tinerilor în Republica Moldova: constatările unui sondaj național, 2019*. Chișinău, Moldova: Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, 2019.

⁵ Studiul „Corelația dintre abuzul sexual în copilărie și comportamentul sexual riscant ulterior” realizat la cererea Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii.

Incapacitatea sistemului de protecție a copilului de a aloca resurse financiare suficiente pentru crearea și dezvoltarea serviciilor specializate, precum și lipsa acută de resurse umane pregătite să facă față cerințelor specifice domeniului, duc la tergiversarea procesului de aliniere la standardele internaționale în materie și la perpetuarea traumei care afectează calitatea vieții copiilor.

Pe de altă parte, organizațiile societății civile, în calitate de purtători de datorii morale, au o capacitate foarte limitată de a furniza servicii psihologice specializate și unui număr foarte limitat de beneficiari. Lipsa reglementărilor legale, duce la furnizarea de servicii fragmentată și în diferite moduri și abordări.

În vederea propulsării acțiunilor îndreptate spre asigurarea copiilor victime ale violenței, inclusiv familiilor acestora servicii de reabilitare psihologică și integrarea socială de înaltă calitate, CNPAC îndeamnă:

Autoritățile statului să întreprindă următoarele acțiuni:

- Să adopte noul Program de protecție a copilului și Planul de Acțiuni pentru implementarea acestuia, în termeni cât mai restrânși, cu menținerea acțiunii privind crearea serviciilor de reabilitare psihologică a copiilor victime ai violenței și a familiilor acestora;
- Să elaboreze cadrul normativ relevant care ar permite crearea serviciilor specializate pentru copiii victime/martori ai violenței și a standardelor minime de calitate;

Autoritățile publice locale, după adoptarea cadrului regulatoriu:

- Să identifice necesitățile de asistență și să aloce resurse financiare pentru dezvoltarea și finanțarea serviciilor specializate de reabilitare a copiilor victime a violentei și familiilor acestora;
- Să asigure contractarea serviciilor specializate de reabilitare psihologică a copiilor victime/ai violentei în condiții de maximă transparență și cu selectarea celor mai calificați prestatori;

Organizațiile societății civile din toată țara:

- Să inițieze și să desfășoare campanii de informare și sensibilizare pentru creșterea gradului de conștientizare a profesioniștilor, a publicului larg și a potențialilor beneficiari cu privire la necesitatea creării serviciilor specializate de reabilitare psihologică.

**Apelul este deschis
pentru semnare tuturor organizațiilor susținătoare.**

Chișinău, str. Calea Ieșilor 61/2,
Tel.: (+373) 22 758 806
Fax: (+373) 22 748 378
E-mail: office@cnpac.md
www.cnpac.md

CNPAC

CENTRUL NAȚIONAL
DE PREVENIRE
A ABUZULUI FAȚĂ DE COPII